06/05/2026

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيم

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރު

ނަން : GU/2026/0495

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އޯނަރަބަލް ޢަބްދުއްރަޙީމް ޢަބްދުﷲ އަށް،
ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ޢަރުޟު ސިއްރަކޮށް އެދި ދަންނަވަމެވެ.

މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާފަހަރު ގިނަވުމުން ދިމާވާ މައްސަލައަށް ހައްލެއް ހޯދުން

މާލެ ސިޓީގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރު ގިނަވެ، ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގައި މަގުމަތީގައި ޕާކުކުރުމާއި ޖޭމްޖެހުމުގެ މައްސަލައަކީ މިހާރު މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅެމުން އަންނަ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ދަތިއުނދަގޫތަކާ ކުރިމަތިކުރާ ވަރަށް ބޮޑު އެއް މައްސަލައެކެވެ. މިއީ ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރަށާއި ދަތުރުފަތުރުގެ ސަލާމަތަށް ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް ކުރާ ކަމެކެވެ. އަދި މިކަމުގެ ސަބަބުން އިގްތިޞާދަށް ވެސް ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމެއްގެ ގޮތުގައި ވަނީ ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. ދިރާސާތަކުން ދައްކާ ގޮތުގައި، މާލެއާ ހުޅުމާލެ ވިލިމާލެ ދަތުރުފަތުރުގެ ޖޭމްޖެހުމުގެ ސަބަބުން ކޮންމެ އަހަރަކު ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ އެކެއް އިންސައްތައާ ހަމައަށް އިގްތިޞާދަށް ގެއްލުންވާކަން ފާހަގަވެއެވެ.

މިކަމާއި ގުޅިގެން ގޮތުން މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުތައް މި ފާއިތުވި އަހަރުތަކުގައި ގިނަވެ، މާލެ ސަރަހައްދުގެ މަގުމަތިތަކުގައި ޖޭމްޖެހުމާއި ޕާކުކުރުމުގެ ޖާގައިގެ ދަތިކަމުގެ ސަބަބުން ދިމާވާ މައްސަލަތައް ހައްލުކުރުމަށްޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކަންކަން ބަޔާންކޮށް މިކަމާގުޅޭގޮތުން ހުށަހެޅުނު ހުށަހެޅުމެއް މިސިޓީއާއި އެކު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާށެވެ. އަޅުގަނޑު އެދެނީ މިމަހުގެ 13 ގައި ބާއްވަން ނިންމާފައިވާ 'ކުރިއަށް ކަންކަން' ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކަމާއިބެހޭ ކޮމިޓީން ބައްލަވައި ދެއްވައި އެކަމަށް ޖެހޭ އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅުއްވައިދެއްވުމެވެ.

އިޙްތިރާމް ގަބޫލު ކުރެއްވުން އެދެމެވެ.

5 މޭ 2026

ރައްޔިތުންގެ ޚާދިމު

މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިދާރާ
1283
Dhunaau
14:20
5.5.26
8:03
7.5.2026

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީސް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާތަކެތި ގިނަވުމުން ދިމާވާ މައްސަލައަށް ހައްލެއް ހޯދުން

މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުތައް މި ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ގިނަވެ، މާލެ ސަރަހައްދުގެ މަގުތަކުގައި ތޮއްޖެހުމާއި ޕާކުކުރުމުގެ ޖާގައިގެ ދަތިތަކުގެ ސަބަބުން ދިމާވާ މައްސަލައަށް ހައްލުކުރުމަށްޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކަންކަން ބަޔާންކޮށް މިކަމާގުޅޭގޮތުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން

ޖަނަވަރީ 2026

1. ތައާރަފު

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަންކުރާ ރަށްކަމުގައިވާ މާލެ ސިޓީގައި އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރު ގިނަވެ، ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގައި މަގުމަތީގައި ބާރުބޮޑުވުމާއި ބޮއްޖެހުމުގެ މައްސަލަތަކީ މިހާރު މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅުމުން އަންނަ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ދަތިއުނދަގޫތަކާ ކުރިމަތިލާކުރުވާ ވަރަށް ބޮޑު އެއް މައްސަލައެކެވެ. މިއީ ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރާއި ފަތުރުވެރިކަމުގެ ސިނާއަތަށް ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް ކުރާ ކަމެކެވެ. އަދި މިކަމުގެ ސަބަބުން އިޤްތިޞާދަށް ވެސް ނޭދެވޭ އަސަރުތަކެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމުގެ ގޮތުގައި ވަނީ ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. ދިރާސާތަކުން ދައްކާ ގޮތުގައި، މާލެއާ ހުޅުމާލެ ބްރިޖަށް ދަތުރުފަތުރުކުރާ އުޅަނދު ބާރުބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުން ކޮންމެ އަހަރަކު ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ އެކަށް އިންސައްތައާ ހަމައަށް އިޤްތިޞާދަށް ގެއްލުންވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

2023 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް، މާލޭގެ މަގުތަކުގެ ޖާގައިގެ ތެރެއިން 82 އިންސައްތަ ޖާގަފުރިފައިވަނީ އެއްގަމުގައި ދުއްވާ މަގުމަތީގައި ޕާކްކޮށްފައިވާ އުޅަނދުފަހަރުތަކުންނެވެ. މަގުމަތީގައި ހިނގާފައި އުޅޭ މީހުންނަށް ލިބެނީ މަގުގެ ޖާގައިގެ އެންމެ 18 އިންސައްތައެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ދަތުރުފަތުރުގެ ބޮއްޖެހުން ދާއިމީ ކަމަކަށްވެ، ވިޔަފާރިތަކުގެ ހިންގުމުގެ ހަރަދު އިތުރުވެއެވެ. ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީން ނެރުނު ރިޕޯޓްތަކުގައިވާ ގޮތުގައި، 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މާލޭގައި 115,928 ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވާއިރު، އޭގެތެރެއިން ގިނައީ ސައިކަލެވެ.

މީގެ އިތުރުން، ދުވަސްވީ ވެހިކަލްތައް، ހާއްސަކޮށް 15 އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސްވެފައިވާ އުޅަނދުތަކުގެ ސަބަބުން ވައި ތަޣައްޔަރުވުމުން އާންމު ސިއްހަތަށް ގެއްލުންވާފަދަ ކަންކަމަށް މަގުފަހިވެގެންދެއެވެ. ފާއިތުވި ފަސްއަހަރު ދުވަހުގެތެރޭގައި 16,242 އެކްސިޑެންޓް ރިޕޯޓްކުރެވިފައިވާއިރު، މިއީ އާންމު ސިއްހީ ހިދުމަތްތަކަށް އަރާ އިތުރު ބުރައެއްކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

މި ގޮންޖެހުންތަކަށް ހައްލެއް ހޯދުމަށް [illegible]

2. ދިރާސާއިން ފާހަގަވި ކަންކަން

[illegible]

1. މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެންމެ ގިނަވެގެން ބޭނުންކުރެވޭ އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދާއި ބާވަތްތައް ދެނެގަތުން.
2. ތަފާތު ބާވަތްތަކުގެ އުޅަނދުތައް މާލޭގައި އެންމެ ގިނަވެގެން ބޭނުންކުރެވޭ މުއްދަތު ކަނޑައެޅުން.
3. އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާއި، ވިޔަފާރިތަކަށް އަދި ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކަށް މާލޭގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވިފައި އެންމެ ގިނަވެގެން ކިތައް އުޅަނދު ކަނޑައެޅުން.
4. އެއްގަމު އުޅަނދުތަކުން ކާރބަންޑައިއޮކްސައިޑުގެ ސަބަބުން ވިޔަފާރިތަކާއި، އިމާރާތް މުދަލަށާއި، އިގްތިސާދަށާއި، ތިމާވެށީގެ އިތުރުން މާލޭ ދާއިރާއަށް ކުރާނެ އަސަރުތަކެއް ވަޒަންކުރުން.

މި ލިޔުމުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބަލާނެ އަދި ވަޒަންކުރާނެ މިންވަރު ދާއިރާތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ:

3. އުޅަނދު ބޭނުންކުރުމާއި ގުޅޭ ބާވަތްތައް

ތާވަލު 1: މާލެ ސަރަހައްދުގައި ބޭނުންކުރާ އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދު

ބޭނުންކުރާ އެއްގަމު އުޅަނދުތަކުގެ ބާވަތް	ބޭނުންކުރާ އެއްގަމު އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދު
ސައިކަލް	103,300
ކާރު	7,505
ޕިކަޕް	2,050
ބޭބީ ސްކޫޓަރު	1,473
ވޭން	1,374
ޓްރަކް	748
އިލެކްޓްރިކް ބައިސްކަލް	453
ލޮރީ	435
ޖީޕް	354
ބަސް	151
ބޭބީ ކާރު	43
އެމްބިއުލަންސް	39
ބޭބީ ޓްރައިސައިކަލް	20
މިނީ ވޭން	16
ބޭބީ ޕިކަޕް	13
މިނީ ޓްރަކް	9
އިލެކްޓްރިކް ސްކޫޓަރު	1
އެހެނިހެން	1,109
ޖުމްލަ	119,093

މަޢުލޫމާތު ނަގާފައިވަނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް، 2024

މަތީގައިވާ ތާވަލުން ބަލާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލެ ސަރަހައްދުގައި މިހާރު އަމަލީގޮތުން ބޭނުންކުރަމުންދާ 119,093 އުޅަނދު އެބަހުއްޓެވެ.

މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ 103,300 ސައިކަލާއި، 7,505 ކާރާއި، 2,050 ޕިކަޕާއި، 1,473 ބެޓެރީ ސްކޫޓަރާއި، 1,374 ވޭނާއި، 748 ޓްރީ ނުވަތަ ޓްރަކްގެ އިތުރުން، އެހެނިހެން ބާވަތްތަކުގެ 2,643 ވެހިކަލެވެ.

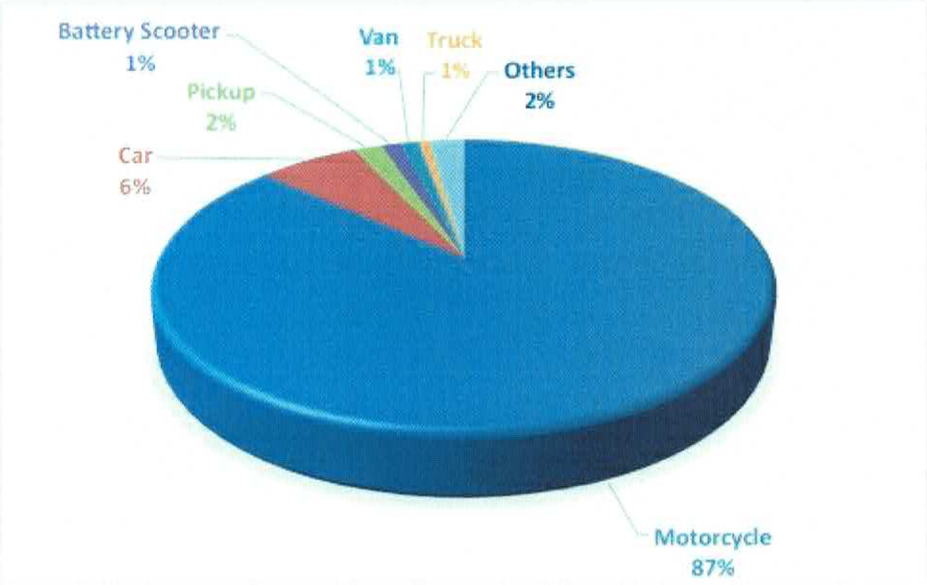

Figure 1: Proportion of total active vehicles

މަތީގައިވާ ތަފާސްހިސާބުތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި، މިހާރު ބޭނުންކުރަމުންދާ ވެހިކަލްތަކުގެ 87 އިންސައްތައަކީ ސައިކަލެވެ. ދެން އެންމެ ގިނައީ ކާރެވެ. އެއީ 6 އިންސައްތައެވެ. މީގެ އިތުރުން ޕިކަޕްގެ ނިސްބަތަކީ 2 އިންސައްތައެވެ. ބެޓެރީ ސްކޫޓަރު، ވޭން އަދި ޓްރަކްގެ ނިސްބަތަކީ ކޮންމެ ބާވަތަކުން ގާތްގަނޑަކަށް 1 އިންސައްތައެވެ. ބާކީ ހުރި ވެހިކަލްތަކަކީ ކޮންމެ ބާވަތަކުން 1 އިންސައްތައަށްވުރެ މަދު އަދަދެއް ކަމަށްވާތީ، އެ ބާވަތްތައް ހިމަނާފައިވަނީ "އެހެނިހެން" ވެހިކަލްތަކުގެ ގިންތީގައެވެ.

Source: *Ministry of Transport, 2024*

ތާވަލު 2: މާލެ ސަރަހައްދުގައި ބޭނުންކުރާ ބަރު އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދު

އިންޑަސްޓްރިއަލް ވެހިކަލްތައް	ޖުމްލަ
ޑަމްޕަރު	64
ފޯކްލިފްޓް	235
ރޯލަރު	94
ކްރޭން	118
އެކްސްކަވޭޓަރު	246
ޓްރަކް	200
އެހެނިހެން އިންޑަސްޓްރިއަލް ވެހިކަލްތައް	348
ޖުމްލަ	**1305**

މައުލޫމާތު ނަގާފައިވަނީ: މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް، 2024

މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެންމެ ގިނައިން ބޭނުންކުރާ ސިނާއީ ނުވަތަ ބޮޑު އުޅަނދުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ އެކްސްކަވޭޓަރު (246 އެކްސްކަވޭޓަރު)، ފޯކްލިފްޓް (235 ފޯކްލިފްޓް) އަދި ޓްރަކް (200 ޓްރަކް) އެވެ. އާންމުގޮތެއްގައި އެކްސްކަވޭޓަރަކީ 10 ޓަނާއި 45 ޓަނާ ދެމެދުގެ ބަރުދަން ހުންނަ އުޅަނދުފަހަރެވެ. މީގެ މާނައަކީ، އެންމެ ކްރޭނަކުންވެސް، އާންމު 2 ނުވަތަ 3 ކާރު ޕާކުކުރާނެ ޖާގަ ހިފާނެކަމެވެ.

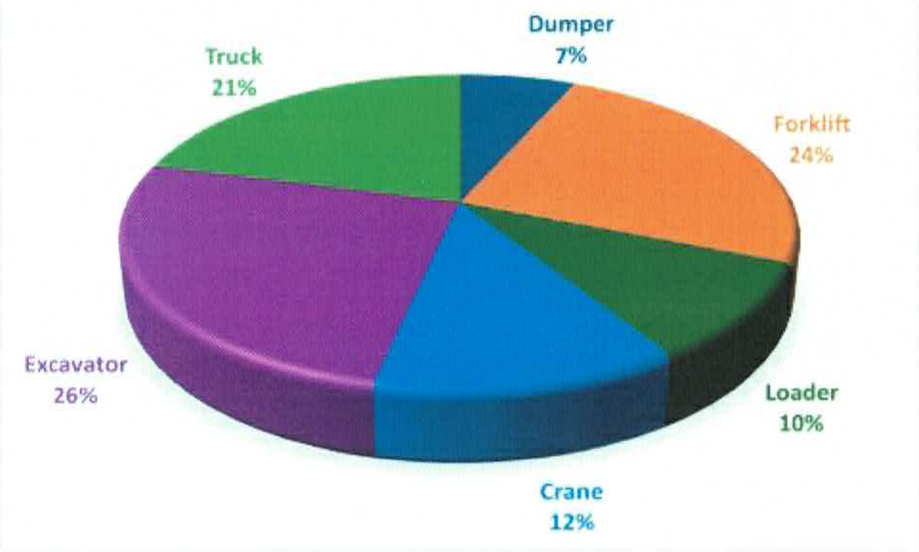

Figure 2: Heavy or Industrial Vehicle use in Greater Male' region

މަތީގައިވާ ތަފާސްހިސާބުތަކުން ފެންނަގޮތުގައި މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެންމެ އާންމުކޮށް ބޭނުންކުރާ ސިނާއީ ނުވަތަ ބޮޑު އުޅަނދުތަކަކީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ސިނާއީ ސަރަހައްދުތަކުގައި ބޭނުންކުރާ އުޅަނދުތަކެވެ. ތަފާސްހިސާބުތަކުން ދައްކާ ގޮތުގައި، މިފަދަ އުޅަނދުތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ގިނައީ އެކްސްކަވޭޓަރެވެ. އެއީ ޖުމްލަ އުޅަނދުތަކުގެ 26 އިންސައްތައެވެ. ދެން އެންމެ ގިނައީ ފޯކްލިފްޓެވެ (24 އިންސައްތަ). އަދި ޓްރަކްގެ ނިސްބަތަކީ 21 އިންސައްތައެވެ. މީގެ އިތުރުން ކްރޭން 12 އިންސައްތަ، ލޯޑަރު 10 އިންސައްތަ އަދި ޑަމްޕަރު 7 އިންސައްތަ ހިއްސާކުރެއެވެ.

މި އުޅަނދުތައް އާންމުގޮތެއްގައި ޕާކުކޮށްފައި ބަހައްޓަނީ އިމާރާތްތަކުގައި ނުވަތަ މާލެއާއި ހުޅުމާލޭގައި އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަކި ޚާއްސަ ސަރަހައްދުތަކުގައެވެ. ޖުމްލަގޮތެއްގައި ބަލާއިރު، މާލެ ސަރަހައްދުގައި ބޭނުންކުރާ ހުރިހާ އުޅަނދުފަހަރުގެ ތެރެއިން ބޮޑު އުޅަނދުތައް ހިއްސާކުރަނީ އެންމެ 1.1 އިންސައްތައެވެ.

4. މާލެ ސަރަހައްދުގައި [illegible] ބޭނުންކުރާތަން އެންމެ ދިގު މުއްދަތާއި އޭގެ ބާވަތްތައް

މާލެ ސަރަހައްދުގެ މަގުތަކުގައި މިހާރު ދުއްވާ އުޅަނދުތަކުގެ އުމުރު [illegible] އުޅަނދުގެ އުމުރު ކަނޑައެޅިފައިވާނީ އެ އުޅަނދެއް ރަޖިސްޓްރީކުރި ތާރީޚުގެ ބަދަލުގައި، އެ އުޅަނދެއް އުފެއްދި ތާރީޚުން ބަލައިގެންނެވެ. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ބަލާއިރު، ބޭނުންކުރާ 3 އަހަރު ނުވާ 12،501 އުޅަނދާއި، 4 އަހަރާއި 13 އަހަރާ ދެމެދުގެ 55,367 އުޅަނދާއި، 14 އަހަރާއި 24 އަހަރާ ދެމެދުގެ 29,457 އުޅަނދުގެ އިތުރުން، އުމުރު އުފެއްދިތާ 24 އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސްވެފައިވާ 4,382 އުޅަނދު އެބަހުއްޓެވެ. ތަފާސްހިސާބުތަކުން ދައްކާގޮތުގައި،

މަގުމަތީގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުގެ 31 އިންސައްތައަކީ 14 އަހަރަށްވުރެ ދުވަސްވީ އުޅަނދުފަހަރެވެ. މީގެ ތެރެއިން 4 އިންސައްތައަކީ (33,839 އުޅަނދު) އަކީ 24 އަހަރަށްވުރެ ވެސް ދުވަސްވީ ތަކެއްޗެވެ.

މަގުމަތީގައި އެންމެ އާންމުކޮށް ބޭނުންކުރާ އުޅަނދުތަކަކީ ސައިކަލު، ކާރު، ޕިކަޕް، ޖީޕް އަދި ވޭން ފަދަ ތަކެއްޗެވެ. ތަފާސްހިސާބުތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި، 14 އަހަރަށްވުރެ ދުވަސްވީ އުޅަނދުތަކުގެ ތެރޭގައި 27,461 ސައިކަލު، 3,205 ކާރު، 1,285 ޕިކަޕް އަދި 701 ވޭން ހިމެނެއެވެ. މިފަދަ ދުވަސްވީ އުޅަނދުތަކަކީ ނައްތާލެވިދާނެ ނުވަތަ ބޭނުންކުރުން ހުއްޓާލެވިދާނެ ތަކެއްޗެވެ. ނުވަތަ މަގުމަތީގައި ދުއްވުމުގެ ކުރިން ރޯޑްވަރދިނަސް (ދުއްވަން އެކަށީގެންވާކަން ކަށަވަރުކުރުން) ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކަކަށް ވެއްދިފައިނުވެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން މަގުމަތީގެ ތޮއްޖެހުން ކުރެވެ، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ބޭނުންކުރުން މަދުވެ، އެހެން ފަރާތްތަކަށް ބުލުކުރުމުގައި ފަސޭހަވެގެންދާނެއެވެ.

5. އަމިއްލަ ފަރާތްތަކާއި، ވިޔަފާރިތަކާއި، ކުންފުނިތަކުގެ އިތުރުން ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދު

ދުނިޔޭގެ ގިނަ ގައުމުތަކުގެ ޓްރާންސްޕޯޓް ބައިނަލްއަގުވާމީ ގޮތުން، އެއީ ފަރާތްތަކުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވިފައި އުޅަނދުގެ އަދަދަށް ވުރެ ކުންފުނިތަކާއި ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީކުރާ އުޅަނދު ގިނަވެއެވެ. މީގެ މާނައަކީ ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓް ހިދުމަތްދޭ ފަރާތްތަކުން އިތުރަށް ބޭނުންކުރާ އަދަދު އަމިއްލަ މިލްކިއްޔާތު، ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި ކުންފުނިތަކާއި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީކުރެވޭ އުޅަނދުތަކުގެ އަދަދަށް ވުރެ ގިނަވާކަމެވެ.

ދެކޮޅަށް މާލެ ސަރަހައްދުގައި (މާލެ، ހުޅުމާލެ އަދި ވިލިމާލެ ހިމެނޭގޮތުން) މިހާރު ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އުޅަނދުތަކުގެ ޖުމްލަ އަދަދަކީ 119,093 އެވެ. މީގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު އިންސައްތައެއް ހިއްސާކުރަނީ އެންމެ ފަރުދުންގެ ނަމުގައި ހުރި އުޅަނދުތަކެވެ. އެއީ 102,339 އުޅަނދެވެ. މިއީ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ރަޖިސްޓްރީ ޖުމްލަ އުޅަނދުތަކުގެ 85.9 އިންސައްތައެވެ. ދެވަނައަށް އެންމެ ގިނަ އުޅަނދު ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވަނީ ކުންފުނިތަކުގެ ނަމުގައެވެ. އެއީ 13,335 އުޅަނދު (11.2 އިންސައްތަ) އެވެ. މީގެ އިތުރުން، ޖަމްޢިއްޔާ އާއި ޓްރަސްޓް ބޮޑުތަކުގައި ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައިވާ 1,976 އުޅަނދު (1.7 އިންސައްތަ) ހިމެނެއެވެ.

ބާކީ ހުރި 1,416 އުޅަނދަކީ ފަޅުވެރިކަމާއި ހިދުމަތްދޭ ތަނތަނާއި، ޑިޕްލޮމެޓިކް މިޝަންތަކާއި، ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުގެ އިތުރުން ގައުމީ ސަލާމަތީ ހިދުމަތްތަކުގެ ނަމުގައިވާ އުޅަނދުތަކެވެ. މިއީ ދެކޮޅަށް މާލެ ސަރަހައްދުގައި ރަޖިސްޓްރީ ޖުމްލަ އުޅަނދުތަކުގެ 1.2 އިންސައްތައެވެ.

6. މާލެ އާއި އުޅަނދުތަކުގެ ތަފާސްހިސާބު

މާލޭގެ ބޮޑުމިނަކީ އުޅަނދުފަހަރު މިންވަރަށް ދުއްވާ ދިރިއުޅުމުގެ ރަޖިސްޓްރީކުރާ ބޮޑުމިނަށް ވުރެ ވަރަށް ކުޑަ ސަރަހައްދެކެވެ. މާލޭ އިތުރުވުމާއި އުޅަނދުފަހަރު އިތުރުވުމާ ދުވަހުން ދުވަހަށް ބޮޑުވަމުން އަންނަ ކަމެއް ދިރާސާތަކުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ (ވިޒާމް، 2016 ޖޫނު؛ ދަރާބޭ، ބާޒީ އަދި ސަބްރީ، 2007؛ ޝަން، ފަރުގް، ހުސައިން އަދި ސިރާޖް، 2020).

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހާލަތު ބަލައިލާއިރު، ހުޅުމާލެ 2004 ވަނަ އަހަރު ކުރިމަތިލި ސުނާމީ ކާރިސާއަށްފަހު، ދެކޮޅަށް މާލެ ސަރަހައްދުގެ މާލޭގެ ބޮޑުމިނަށް ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް އައިސްފައިވެއެވެ. އެތަކެއް ރަށްރަށުން ގިނަ އަދަދެއްގެ ބައިން މާލެ ސަރަހައްދަށް ހިޖުރަކުރާ ގޮތުގެން، މި ސަރަހައްދުގެ މާލޭ ވަނީ އާބާދީ ހިލާފަށް އިތުރުވެފައެވެ.

ހަމައެފަދައިން، ހުޅުމާލެއަށާއި ހުޅުމާލޭގެ ދެވަނަ ފިޔަވަޅަށް ދިރިއުޅުން ބަދަލުކުރި މީހުންގެ އަދަދު އިންތިހާއަށް އިތުރުވެފައިވެއެވެ. ތިރީގައިވާ ތަފާސްހިސާބުތަކުން ދައްކައިދެނީ 2016 އިން 2023 އަށް ރަށްރަށުގެ އާބާދީ އިތުރުވަމުން އައިސްފައިވާ ގޮތެވެ.

ރަށްރަށުގެ އާބާދީއަށް ބަލާއިރު، 1960 އިން ފެށިގެން 2021 އާ ހަމައަށް އާބާދީ ދިރައި ގުދުރަތީގޮތުން އިތުރުވަމުންނެވެ. 2021 ވަނަ އަހަރަށްވުރެ، އާބާދީ އިތުރުވާ ނިސްބަތަކީ 0.52 އިންސައްތައިގައި ވަނީ ހިފެހެއްޓިފައެވެ. ތިރީގައިވާ ގްރާފުން ހާމަވާ ގޮތުގައި އާބާދީ އިތުރުވުމާއި ދުއްވާތަކެތީގެ އިތުރުވުމާ ދެމެދު އޮތް ގުޅުމެވެ.

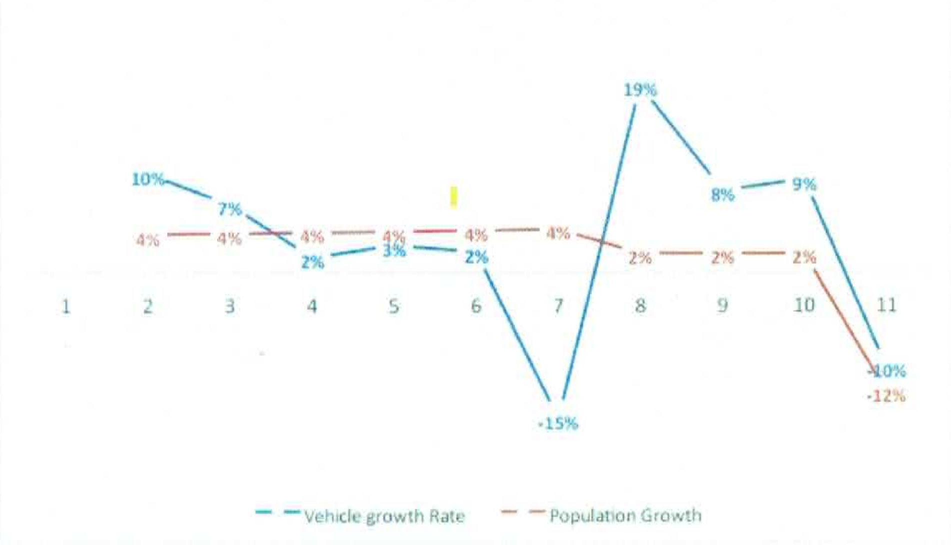

Source: Maldives Bureau of Statistics, 2024; Maldives Customs Service, 2024 ***Figure 6: Population Vs Vehicle growth***

މަތީގައިވާ ޗާޓުން ފެނިގެން ދާގޮތުގައި، އާބާދީ އިތުރުވަމުންދާ މިންވަރަށްވުރެ ދުއްވާތަކެތީގެ ގިނަކަން މިންވަރު ބޮޑަށް ދަނީ އިތުރުވަމުންނެވެ. މީގެ މާނައަކީ އާބާދީ ބޮޑުވެފައިވާ ވަރަކަށް، ދުއްވާތަކެތީގެ ގެން ބޭނުންކުރާ މިންވަރު އިތުރުވެފައިވާ ކަމެވެ. މިސާލަކަށް، 2014 ވަނަ އަހަރު ރަށްރަށުގެ އާބާދީގައި ޖުމްލަ 437,535 މީހުންގެ އަދަދު 2015 ވަނަ އަހަރު 454,434 އަށް އިތުރުވިއިރު، ދުއްވާތަކެތީގެ ގެން ބޭނުންކުރާ މިންވަރު ވަނީ 11,140 އިން 12,257 އަށް އިތުރުވެފައެވެ. މިއީ އާބާދީއަށް އައި 4 އިންސައްތައިގެ ކުރިއެރުމާ އަޅާބަލާއިރު، ދުއްވާތަކެތީގެ ނިސްބަތަށް އައި 10 އިންސައްތައިގެ ބޮޑު ކުރިއެރުމެކެވެ. މަތީގައިވާ ތަފާސްހިސާބުތަކުން ސާފުވާ ގޮތުގައި، ދުއްވާތަކެތީގެ މިލްކުވެރިކަން ބަދަލު އަންނަނީ އާބާދީ އިތުރުވާ ނިސްބަތާ ސީދާ ގުޅިގެންނެވެ. މިކަމުން ހާމަވަނީ، އާބާދީ އިތުރުވުމާ ދުއްވާތަކެތީގެ ގެންގުޅޭ މިންވަރު ދެމެދު ވަރަށް ގާތް ގުޅުމެއް އޮންނަކަމެވެ.

6.1 މާލެ ސަރަހައްދުގެ އާބާދީ

މާލެ ސިޓީގެ އާބާދީ ދަނީ ދުވަހުން ދުވަހަށް އިތުރުވަމުންނެވެ. މޯލްޑިވްސް ބިއުރޯ އޮފް ސްޓެޓިސްޓިކްސް (އެމް.ބީ.އެސް، 2024) ގެ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު، ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ހިމެނޭ ތިން ސަރަހައްދު ކަމަށްވާ މާލެ، ހުޅުމާލެ އަދި ވިލިމާލޭގެ އާބާދީ އިތުރުވެފައިވަނީ ނިސްބަތުން މާލޭގައި 1.09 އިންސައްތަ، ހުޅުމާލޭގައި 17 އިންސައްތަ އަދި ވިލިމާލޭގައި 2.10 އިންސައްތައެވެ. މީގެއިތުރުން، ނޭޝަނަލް ސްޓެޓިސްޓިކްސް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ހަމަޖެހިފައިވާ މައުލޫމާތަށް ބަލާއިރު، ރަށްރަށުގެ މުޅި އާބާދީގެ ތެރެއިން ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ

މީހުންގެ ނިސްބަތް 2014 ވަނަ އަހަރު ހުރި 39 އިންސައްތައިން، 2022 ވަނަ އަހަރު 41 އިންސައްތައަށް ވަނީ އުފުލިފައެވެ (އެމް.ބީ.އެސް، 2023).

ތިރީގައިވާ ގްރާފުން ފެންނަނީ ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގެ އާބާދީ އުމުރުފުރާތަކަށް ބެހިފައިވާ ގޮތެވެ. އުޅަނދުފަހަރު މިލްކުކުރާ މިންވަރު ބިނާވެފައިވަނީ އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ހުއްދަ ލިބޭ އުމުރުގެ މީހުންގެ އަދަދުގެ މައްޗަށެވެ. މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގައި، އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ލައިސަންސް ހޯދުން އެންމެ ކުޑަ އުމުރަކީ 18 އަހަރެވެ. ޕޮޕިއުލޭޝަން ދައްކާގޮތުގައި، 2014 އާއި 2022 އާ ދެމެދު ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި 19 އަހަރާއި 29 އަހަރާ ދެމެދުގެ އުމުރުފުރައިގެ އާބާދީ ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފައެވެ. (އެމް.ބީ.އެސް، 2023).

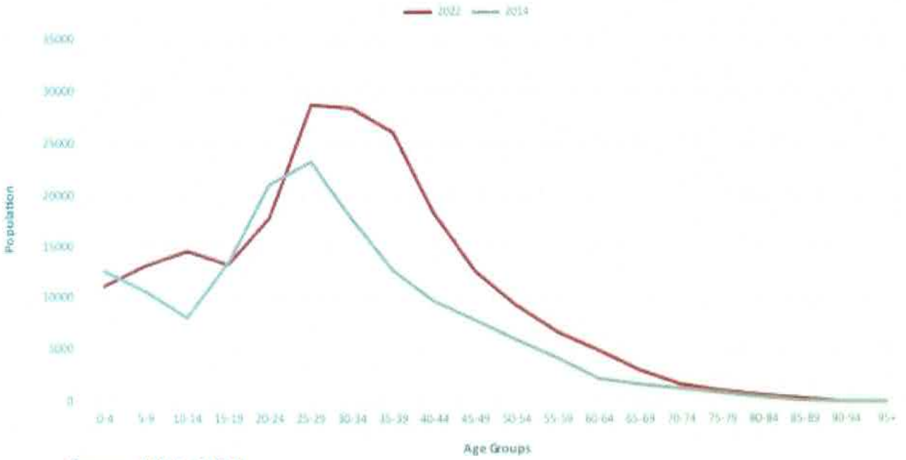

Source: MBS (2023)

Figure 7: Population growth by age of Greater Male' region

ތިރީގައިވާ ޓޭބަލުން ދައްކައިދެނީ މާލެ އާއި ހުޅުމާލޭގައި ދިރިއުޅޭ އާބާދީގެ ތަފްސީލެވެ.

އެ ޓޭބަލުގައިވާ ގޮތުން، މާލޭގައި 137,238 މީހުން ދިރިއުޅޭއިރު، ހުޅުމާލޭގައި 92,000 މީހުން އަދި ވިލިމާލޭގައި ދިރިއުޅެނީ 6,755 މީހުންނެވެ. މި ތިން ސަރަހައްދުގެ ޖުމްލަ އާބާދީއަކީ 235,993 އެވެ. މީގެ މާނައަކީ ކޮންމެ މީހަކަށް 0.5 އުޅަނދު ޖެހޭ ކަމެވެ.

ތާވަލު 3: ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި އުޅަނދުފަހަރު މިލްކުކޮށްފައިވާ މިންވަރު

ސަރަހައްދު | އާބާދީ (2024) | - | - ||||||	އުމުރު 10-14އ	އުމުރު 15-19އ	މޯޓަސައިކަލް	ކާރު	ޖުމްލަ އުޅަނދު	ބޭފުޅަކަށް ޖެހޭ އުޅަނދު	
މާލެ	**137,238	12,500	900,14	78,626	7,505	119,093	0.5
ހުޅުމާލެ	*92,000						
ވިލިމާލެ	**6,755						

ޖުމްލަ	235,993	ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރު އިތުރުވާނެ މޮޓޯސައިކަލް: 27,500	ބޮޑުކަން 0.33	ބޮޑުކަން 0.03	ބޮޑުކަން 0.5		

*މަސްދަރު *avas·com :(އެޗް.ޑީ.ސީ ގެ ހަވާލާދީ)، **އެމް.ޕީ.އެސް، 2023

މަތީގައިވާ ތާވަލު 3 އިން ދައްކައިދޭ ގޮތުގައި، ކުރިއަށް އޮތް ފަސް އަހަރުގެ ތެރޭގައި (2032 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް)، އަލަށް އުޅަނދު ދުއްވުމުގެ ހުއްދަ ނުވަތަ ލައިސަންސް ހޯދުމުގެ އުމުރު ހަމަވާ 27,500 މީހުން އާބާދީއަށް އިތުރުވާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން، 2028 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް، އުޅަނދު ދުއްވުމަށް ބޭނުންވާ އުމުރުގެ ހަދު ހަމަވާ 12,500 މީހުން އާބާދީގައި ތިބޭނެއެވެ. މިދެ ސަބަބުން ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގެ މަގުތަކުގައި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން މިލްކުކޮށްގެން ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުގެ އަދަދު އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. މިއީ 2032 ވަނަ އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން، މަގުތަކަށް އިތުރު 27,500 މޮޓޯސައިކަލް އިތުރުވެގެންދާނެ ކަމުގެ ނިޝާނެކެވެ.

މީގެއިތުރުން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ މުހިންމު ކަމަކީ، ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގެ އާބާދީގެ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު ކޮންމެ މީހަކަށް 0.33 މޮޓޯސައިކަލް ޖެހޭ ކަމެވެ. އަދި ކޮންމެ މީހަކަށް 0.03 ކާރު ޖެހޭއިރު، ޖުމްލަ ގޮތުގައި މި ސަރަހައްދުގެ އާބާދީގެ ކޮންމެ ބޮޑުކަން 0.5 އުޅަނދު ޖެހެއެވެ.

7. އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އަދި ޓްރާންސްޕޯޓް

7.1 މަގުތަކުގެ ސައިޒާއި ދުއްވާތަކެތި ޕާރކުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ސަރަހައްދުތައް

ޕެރަލަލް ޕާރކިންގ އަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންގަނޑަކީ އެންމެ މަދުވެގެން ދިގުމިނުގައި 22 ފޫޓު(6.7 މީޓަރު) އަދި ފުޅާމިނުގައި 8.5 ފޫޓު (2.6 މީޓަރު) އެއް އުޅަނދު ޕާރކުކުރުމަށް ޖާގަ ކަމުގައި ވާއިރު، މި ޖާގައިގެ ސައިޒާއި އަދަދު ކަނޑައަޅަނީ އެ ޒޯނެއްގެ ޖާގަ ހުރިމިންވަރަކުން ކަމުގައި ދިރާސާތަކުން ފެނެއެވެ. ދިރާސާގެ އެހެން ގައުމުތަކުގައި މި ބޮޑުމިނު ހުންނަކަން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. ހަމަ އެފަދައިން، ހުޅުމާލޭގައި އެޗް.ޑީ.ސީއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކާރެއް ޕާރކުކުރުމަށް ފުޅާމިނުގައި 2.3 މީޓަރާއި ދިގުމިނުގައި 5 މީޓަރުގެ ޖާގައެއް އަދި ސައިކަލެއް ޕާރކު ކުރުމުގެ ޖާގައެއް ކަމުގައި ދިގުމިނުގައި 2 މީޓަރު އަދި 1 މީޓަރު ފުޅާމިނުގެ ޖާގައެއްކަމުގައެވެ.

މާލޭގައި 266 މަގު އަދި ހުޅުމާލޭގެ ފޭސް އެކެއްގައި 244 މަގު ހުރެއެވެ. މާލޭގެ 266 މަގުމަގުގައި 62،2330 ސައިކަލުގެ ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގައާއި 2469 ކާރު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ ވެއެވެ، ހުޅުމާލޭގައި 70،000 ސައިކަލު އަދި 4،694 ކާރު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ ވެއެވެ. (އައި.ޓީ.އެމްގެ ރިސަރޗް ޑޭޓާ، 2024) މިއިން ދޭހަވަނީ، މާލޭގެ ކޮންމެ މަގަކަށް 234 ސައިކަލު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ އަދި 9 ކާރު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ ހުރިކަމެވެ. ހަމަ އެފަދައިން، ހުޅުމާލޭގައި ކޮންމެ މަގަކަށް 287 ސައިކަލު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ އަދި 19 ކާރު ޕާރކުކުރުމުގެ ޖާގަ ހުންނަނީކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. މިއިން ދޭހަވަނީ، މާލޭގައި އަދި ހުޅުމާލޭގައި އެކަށީގެންވާވަރަށް ޕާރކިންގ ޖާގަ ހުރިކަމެވެ. ނަމަވެސް، ޕާރކިންގއަށް މާލެ ސަރަހައްދުގައި ތޮއްޖެހިފަވުމާއި ޕާރކުކުރަން ދަތިވާ ޖާގަ ނެތުމުގެ މައްސަލަތައް ފާހަގަކުރެވިފައި ވިޔަފާރިކުރާ ސަރަހައްދުތަކާއި މިސްކިތްތައް، ސްކޫލްތައް،

ރެސްޓޯރަންޓްތަކާއި އޮފީސްތައް ހުންނަ ސަރަހައްދުތަކުގައި އެވެ. ގިނައިން ޕާކިންގަށް ޖާގަ ހިމެނިފައި ވަނީ މުޅިން ދިރިއުޅޭ ތަންތަން ކައިރިކޮޅުގައި ވުމާއެކު ކަސްޓަމަރުން ޕާކިންގަށް ޖެހޭ ސަރަހައްދުތަކުގައި ޕާކިންގަށް ޖާގަ ނެތުމުން ގަވާއިދާ ހިލާފަށް ޕާކިންގކުރުމާއި މަގު ބްލޮކްވާގޮތަށް ޕާކިންގކުރުމުގެ މައްސަލަތައް ކުރިމަތިވެއެވެ.

ޕާކިންގކުރަން ޖާގަ އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި އިތުރު މަގުތައް ހެދުމަކީ މި މައްސަލަ ހައްލުކުރުމަށް އެޅޭ ފިޔަވަޅެއްކަމުގައި ނުބެލެވެއެވެ. ސަބަބަކީ މާލެއަށް އިތުރު މަގުތަކެއް އިތުރުކުރެވޭނެ ޖާގަ ނެތުމެވެ. ނަމަވެސް ހުޅުމާލެ ފޭސް 2 އަދި ފޭސް 3 ގައި އިތުރަށް 40 -50 މަގު ހެދުމުން އަދި މިހާރު ހުރި އުޅަނދުގެ އަދަދު އިތުރުނުވެ މިއަދަދު ހިފެހެއްޓިއްޖެނަމަ ޓްރެފިކް އަށް ބާރު ބޭނުންވާ މަގުތަކުގައި ތޮއްޖެހުން ކުޑަކުރެވިދާނެކަމުގައި ލަފާކުރެވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިހަ މަގު ހުރުމުން ދުއްވާއެއްޗެހި ގިނަވާ ހުޅުމާލެއިން ޓްރެފިކުގެ މައްސަލަތަކުގެ ހައްލެއް އެކަށީގެންނުވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތަކުގެ އިމްޕޯޓްކުރެވުނު މިންވަރު

އުޅަނދުގެ ބާވަތް	2014	2020	2024
ސައިކަލް	8536	8750	8526
އިލެކްޓްރިކް ބައިސްކަލް	118	758	931
ކާރު	668	620	787

ދިވެހިރާއްޖެއަށް 2014 އިން 2024 އަށް އިމްޕޯޓްކުރެވުނު ސައިކަލްގެ ޖުމްލަ އަދަދަކީ 96،078 އެވެ. އޭގެ އަގަކީ ވަޒަންކުރެވޭނަމަ 1،520،393،606 ރުފިޔާއެވެ. ދެން އެގޮތުގެ މިހާރުން އިމްޕޯޓްކުރެވިފައިވާ އިލެކްޓްރިކް ބައިސްކަލްގެ 8926 ބައިސްކަލް އިމްޕޯޓްކުރެވިފައިވެއެވެ. އެއާއެކު 10 އަހަރުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި 7،789 ކާރު އިމްޕޯޓްކުރެވިފައިވެއެވެ. ދެން އެގޮތުގެ މިހާރުން ބޭނުން ކާރު އުޅަނދަކީ ޕެޓްރޯލްތަކެވެ. 10 އަހަރުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި 2048 ޕިކަޕް އިމްޕޯޓްކުރެވިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މި މުއްދަތުގައި އިމްޕޯޓްކުރެވިފައިވާ ވޭން ގެ އަދަދަކީ 705 އެވެ.

7.2 ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓް ގެ ހިދުމަތް

ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓްގެ ހިދުމަތް ދެނީ އެމްޓީސީސީ ފަރާތުން މާލެ ހުޅުމާލޭގައި އަދި މާލެއާއި ހުޅުމާލެއާ ދެމެދު އަދި މާލެއާއި ވިލިމާލެއާ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓް އާއި ހުޅުމާލެއާ އެއަރޕޯޓާއި ދެމެދު އަދި ހުޅުމާލޭ ފޭސް1 އަދި ފޭސް2 އާދެމެދު ދުއްވާ ބަސް ސަރވިސްތަކާއި، މާލެއާއި ވިލިމާލެ އާ ދެމެދު ދުއްވާ ފެރީއާއި ވިލިމާލެ ދެމެދު ކުރާ ބަސް ސަރވިސްއެވެ. 2023ގައި ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓް ގެ ފަރާތުން ދީފައިވާ ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި 13.5 މިލިއަން މީހުން ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓް ބަސްސަރވިސް ދަތުރުކޮށްފައިވާއިރު، 8.1 މިލިއަން މީހުން ދަތުރުކޮށްފައިވަނީ ފެރީ ސަރވިސްތަކުގައި ވެއެވެ.

✓ ކަސްޓަމް ދަތުރުފަތުރު

ޚިދުމަތްދިނުމަށް ހަރުދަނާކޮށްފައިވާ ވަގުތުތަކުގެ ހަމަޖެހިފައިވާ މާލޭއާއި ހުޅުމާލޭއާ ދެމެދު ކުރާ ކާރު އަދި ދަތުރުފަތުރު މަޑުކުރުމަށް މަގުމަތީގައި އެއް ބަސްޖެހޭގައި ބަސްޖެހުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. ދިރާސާތަކުން ދައްކާގޮތުގައި ބަސްއާދޭވަގުތު ގަޑިތަކުގައި އެއް ބަސްޖެހިފައިވާ އަންނަ ގަޑިތަކުގައި ހަރުދަނާ ކަސްޓަމް ދަތުރުފަތުރުގެ ސަބަބުން ކާރާއި ސައިކަލްތަކުގެ ބޭނުންކުރުން ކުޑަ އަދި ދަތުރުފަތުރަށް މަދުކުރެވިފައިވެއެވެ.

7.3 އިތުރު މަގުތަކާއި މަގުތައް ފުޅާކުރުމަށް އިތުރުކުރާ ބައިތަކާއި ޕާކިންގް ޗެލެންޖެއް

ޓްރެފިކް ޖޭމްތަކަން ހައްލުކުރުމުގެ ގޮތުން ދުނިޔޭގެ އެހެނިހެން ގައުމުތަކުގައި ވެސް އާދަކޮށް ހެދުމާއި، މަގުތައް ފުޅާކުރުމަށް ހިމަނާ ބައިތައް ހިމެނުމާއި ޕާކިންގް ޗެލެންޖަށް އުނިކުރުމަކީ ވަރަށް ގިނައިން ކުރާ ކަމެކެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ދުއްވާ އެއްޗެހި ގިނަވެ ތަކުރާރުވުމުގެ މައްސަލަ ހައްލުކުރުމަށް ނަމަވެސް އިތުރުން ދުއްވާއެއްޗެހި ގިނަވެއެވެ. އިންޑިޔާއަށް ކުރި އެއް ދިރާސާ އަދި ނޭޝަނަލް ޔުނިވަރސިޓީ އޮފް ސިންގަޕޫރުން ކުރި ދިރާސާއަކުން ހޯދާފައިވާގޮތުގައި ދުނިޔޭގެ އެކިކަންކޮޅުތަކުން 24 ސިޓީއެއް ބަލައިގެން ފެނުނީ ހަމަ މަގުގެ ޖާގައަށް އިތުރުކުރާ ކޮންމެ އެއް އިންސައްތައިގެ ސަބަބުން ޓްރެފިކް ސްޕީޑް 0.014 އިންސައްތަ އަށް ދަށަށް ދާކަމުގައެވެ. މިއިން ދާދިފަހުން ސިޓީތަކުން ބޭނުމިވ ވަރަކަށް ދުއްވާތަކެތި ގިނަ މަގުތައް ފުޅާކުރުމަށް ހަރަދުކުރާ ވަރު އިތުރުވެ ނަމަވެސް ޓްރެފިކް ޖޭމްތަކުގެ މައްސަލަ ހައްލުނުވާކަން ނުވަތަ މުޅިން ގޯސްވާކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމެކެވެ. (ޑުކަރިތް، 2023، 26 ޖޫން)

ހުޅުމާލޭގައި 5،774 ފްލެޓްގެ ޖާގަ އިތުރުކުރުމަށް އެކްސެޕްޝަން ނިންމާފައިވެއެވެ. މި ފްލެޓްގެ ޖާގަތަކާއި ހަމަޔަށް ފުރިހަމަ ވިޔަފާރިތަކަށް ނުވަތަ ކާރު ޕާކްކުރުމަށް ދޫކޮށްފައިވާ ޖާގަވެއެވެ. ސައިކަލް ޕާކްކުރުމަށް 3،426 ފްލެޓްގެ ޖާގަ ހުޅުމާލޭގައި ގާއިމު ކުރުމަށް އެކްސެޕްޝަން ނިންމާފައިވެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ހުޅުމާލޭގައި ފްލެޓްތަކުގައި ތޮއްޖެހުން އިތުރުވުން އެކަށީގެންވެއެވެ. މަގުތައް އިތުރުކުރުން ބަލާއިރު މާލޭގައި އިތުރުން މަގުތަކާ އިތުރުކުރުމުގެ ކުރިމަގު ކުޑައެވެ. އަދި ދިރާސާއިން ދާއިރާތަކުގައި 40 ނުވަތަ 50 އަހަރު ވީމަ ހުޅުމާލެ ފޭސް 2 އަދި ފޭސް 3 ގައި ހުރިދާނެއެވެ. މިހާރު ހުރި އަދަދުގެ ދުއްވާއެއްޗެހި އިތުރުން ބޭނުންވާ މި އަދަދު ހިފެހެއްޓުމަށް، މަގުތަކުން ތޮއްޖެހުން ކުޑަކުރެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް މި އަދަދު ހިފެހެއްޓުމަކީ ވިސްނަ މަގު ހުރިކަމުގެއިތުރުން ތޮއްޖެހުން ހަމައެކަނި ނުހުންނާނެއެވެ.

8. ޕަބްލިކްތަކަށް ޓްރާންސްޕޯޓް އަދި ޕަބްލިކްތައް ބޭނުންކުރާ މިންވަރު

ޓްރާންސްޕޯޓް އަދި ކާރު، ބަސް، ފެރީ ނުވަތަ އެނޫންވެސް އެއްގަމުގައި ދުއްވާ ޕަބްލިކްގެ ފުރިހަމަ ޓެކްސީސަރވިސް އެ ޕަބްލިކް ދުއްވާ ބޭނުންކުރުމަށް ރައްޔިތުން ހުރި މިންވަރު ދެނެގަތުމަކީ ދެނެގަނެވެ. ދިރާސާގައި ގެންގުޅޭ އެއްގަމުގައި ދުއްވާ ޕަބްލިކުތަކުގެ ޓްރާންސްޕޯޓް ހުޅުމާލޭގައި ގަސްތަކާ ވަރަށް ކުޑަ މިންވަރެއްގައެވެ. ޑިޕާޓްމަންޓްގެ ސަރުކާރުން ހަރަދުކުރާ ގަވާއިދުގައި ބަސްސްޓޭޝަންތަކާއިވެސް ކާރު، ބަސްތަކާއި ޕަބްލިކުޕަރަސް، އަދިއެނޫންވެސް ޕަބްލިކުގެ ޓްރާންސްޕޯޓް ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭކަންތަކުގައި ނަމަވެސް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން 2024 ވަނަ އަހަރު ހާމަކުރި ރިޕޯޓްގައި 27،928 (23.5%) ޕަބްލިކުގެ ޓްރާންސްޕޯޓް ހާމަވެފައިވާކަމަށެވެ. ގޮތުން މާލެ ސަރަހައްދުގައި 71،868 (71.5%) ޕަބްލިކުގެ ޓްރާންސްޕޯޓް ފުރިހަމަކުރަނީ އެއްގަމުގައި ދުއްވާ ޕަބްލިކު އެބަ ގެންގުޅުއްވާތީގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކުން ކޮންޓްރޯލުކުރުމުގައި މިދާ އިދާރާތައް ބަލިކަށިވެފައިވާ އަދިވެސް 71،868 ޕަބްލިކު މާލޭގެ މަގުތަކުގައި ގާނޫނީ ގަވާއިދު ހިފެހެއްޓުން ބަންދުކުރުމުން ދާކަށްވެސް މިކަމުގެ ސަބަބުން ދަތިވެއެވެ. ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތައް ހަރުދަނާ ގޮތުގައި ކޮންޓްރޯލުކުރުމަކީ މިފަދަ ޕަބްލިކުތައް ބަލަހައްޓާ މަގުތަކުގައި ދުއްވުން ހުއްޓުވާލެވޭނެއެވެ.

9. އެންމެ ގިނަވެގެން ބޭނުންކުރެވޭނެ އަދަދު

ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި އެންމެ ގިނަވެގެން ބޭނުންކުރުމަށް އެއްގަމު އުޅަނދުފަހަރު ކަނޑައެޅުމަށް ޓްރެފިކާއި ފާހަގަކޮށްފައިވާ މިންގަނޑުތައް ހިމެނިގެންދާނެއެވެ.

○ އާބާދީ އާއި އާބާދީ އިތުރުވާ މިންވަރު
○ މަގުގެ ޖާގަ އަދި ޕާކިންކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަތައް
○ ދުއްވާ ތަކެތީގައި އުމުރު
○ ރޯޑް ވޯދިނަސް ހަދާފައިވުން
○ މަގުތަކުގައި ތޮއްޖެހުން
○ އިންޕޯޓުކުރާ ތަކެތި

9.1 އާބާދީ އާއި އާބާދީ އިތުރުވާ މިންވަރު

އާބާދީ އާއި އާބާދީ އިތުރުވާ މިންވަރަށް ބެލުމަށް ފަދަ އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތަކުގެ އިތުރުވާމިންވަރު ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ. މި މިންގަނޑަކީ ދުނިޔޭގެ އެހެން ސިޓީތަކުގައިވެސް ވަނީ ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންގަނޑެކެވެ. ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި 2022 އިން 2024 އަށް އާބާދީ އިތުރުވި ނިސްބަތަކީ 19.28%އެވެ. މި ބޮޑަށް އާބާދީ އަހަރަކަށް ފުރުސަތުތަކުގައި އިތުރުވުމުގެ މައިގަނޑު ސަބަބަކީ ބިނާވެރިކަމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުމާލޭގައި ހުރުމުންނެވެ. ހަމަ އެފަދައިން މިހާރު ތިބި އާބާދީ 10 އަހަރާއި 14 އަހަރާއި ދެމެދު އުމުރުފުރައިގެ އާބާދީ އަކީ 27،500 މީހުން، މިއީ 8 އަހަރު ފަހުން ޑްރައިވިންގ ލައިސަންސްއަށް އެދިދާނެކަމުގައި ވިސްނާލަ މިއާ އެއްވަރަކަށް ސައިކަލު ނުވަތަ ދުއްވާތަކެތި އިތުރުވާން ކަމުގައި ބެލެވިދާނެއެވެ. މިވަރުންވެސް 0.5 އުޅަނދު ކޮންމެ ބޮލަކަށް ޖެހެއެވެ.

9.2 މަގުގެ ޖާގަ އަދި ޕާކިންކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަތައް

މަގުގެ ޖާގަ އަދި ޕާކިންކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަ އަށް ބަލާފަ އެންމެ ގިނަވެގެން ދުއްވާތަކެއްޗާއި ހުއްދަ ދޫކޮށް މިންގަނޑު ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި ދުއްވާން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަ އަދި ޕާކިންގ އަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަ އަށް ބަލާއިރު މާލޭ ސިޓީގައި ހުރި މުޅި ޖާގަ ބޮޑު ސްކުއެއަރ ކިލޯމީޓަރެއްގެ 11%އަށް ވުރެ ޖާގަ ކުޑަކަމުގައި ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. ދުއްވާން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖާގަ އަކީ 0.308 ސްކުއެއަރ ކިލޯމީޓަރު އަދި ޕާކިންގއަށް ޖާގަ އަކީ 0.173 ސްކުއެއަރ ކިލޯމީޓަރުކަމުގައި ވެއެވެ. މި ޖާގައަށް ބަލާފަ، މި ވަގުތުގައި 3،353،390 ސައިކަލު ކޮންމެ ސްކުއެއަރކިލޯމީޓަރަކަށް އެބަހުރި ކަމުގައި އަދި 24،367 ކާރު ހަމައެކަނި މާލޭ ސިޓީގައި ހުރިކަމުގައި ބަލާފަ، މި ކަމަށް ބިނާކޮށް ކޮންމެ ޕާކިންގ ޖާގައަކަށް 2 ސައިކަލު ހަމަ އެވަރަށް 3 ކާރު ކޮންމެ ކާރު ޕާކިންގ ޖާގަ އަކަށް ވާ ކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެންމެ އާބާދީ ގިނަ ސަރަހައްދުތަކުގައި ކޮންމެ ޕާކިންގ ޖާގައަކަށް ވާ ދުއްވާތަކެއްޗާއި ގިނަކަމުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ޖާގައިގެ ދަތިކަން ހުރުމުންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

9.3 ދުއްވާތަކެތީގެ އުމުރު

ދުނިޔޭގެ އެންމެ ކުރިއަރާފައިވާ ގައުމުތަކުގައިވެސް ދުއްވާތަކެއްޗާއި އުމުރު ކަނޑައަޅާފައިވަނީ 15 އަހަރަށް ވުރެ ދިމާވާތީއާއި އެކަށީގެންވާ ދުއްވާން ހުއްދަ ނުދޭނެކަމުގައެވެ. މިހާރުން ބަލާފަ ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި ދުއްވާތަކުގެ ހުއްދަ ދިނުމުން ހަމަޔަށް 85،633 އުޅަނދެވެ.

9.4 ޕްރޮފެޝަނަލް ޑްރައިވަރުން

ވަކި ފެންވަރެއްގެ އުޅަނދުފަހަރަށް މަގުމަތީގައި ދުއްވުމުގެ ހުއްދަދޫކުރާނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުން ނަންގަވާފައެވެ. އެހެނީ އުޅަނދުފަހަރަށް ޕްރޮފެޝަނަލް މިންގަނޑުތައް ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު ބޭނުންކުރުމަށް މަގުމަތީގެ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް ކުރިއަށްދާނެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ނުސީދާ ގޮތުގައި މަގުމަތީގައި ދުއްވާ އެއްޗެހި ދުއްވުމުގައި ވަކި މިންވަރަކަށް ކަނޑައެޅިގެންދެއެވެ. ޕްރޮފެޝަނަލްއިން ސިޓީގެ މަގުތަކުގައި ބައިވެރި ދުއްވާއިރުގެ ރައްކާތެރިކަން، މި ފަދަ އުޅަނދުތަކަކީ ރައްކާތެރިކަމުގެ ފެންވަރުގައި ރައްކާތެރިކަމުގައި ބޮޑުކަމެއް ކަމުގައި، އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތަކަށް ކުރިމަތިލާ ކަމަށް ކަމެއް ގޮތުގައެވެ. ޕްރޮ ފެޝަނަލްއަށް އެ އުޅަނދުފަހަރު ހިންގަން ކަނޑައަޅާ ނިޔަލަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ ހުއްދަ، ޓެކްސީ، ޕިކަޕް، ބަސް، ލޮރީ، އަދި އެހެނިހެން ދުއްވާއެއްޗެހި ބައިވެރި މަގުމަތީގައި ދުއްވައިދޭ ރައްކާތެރި މަސައްކަތްތަކުގައެވެ. މިހެންކަމުން، އެހެނިހެން ގަވާއިދުތަކާއި ދުއްވާއެއްޗެހި މަގުމަތިގައި ދުއްވުން ޑިމާންޑު އެއް ކަމެއް ގޮތުގައި ޕްރޮފެޝަނަލް ބޭނުންކުރެއެވެ. އެ ގަވާއިދުގައި ގާއިމުކުރެވޭ ދުއްވާތަކެތި ރަޖިސްޓްރީކުރުމާއި ޕްރޮފެޝަނަލް ޑްރައިވަރުން ބޭނުން ކުރުމާއި ރައްކާތެރިކަމުގެ އުޅަނދުތައް ބޭނުންކުރާ މަސައްކަތް ކުރެވެއެވެ. ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުތަކުގެ ތެރެއިން 2023 ގެ ނިޔަލަށް 71،868 އުޅަނދުގައި ޕްރޮފެޝަނަލް ޑްރައިވަރުންނާއި ފަހަރު ކުރެވިފައެވެ. ޕްރޮފެޝަނަލް ޑްރައިވަރުން އަދި މަގުމަތީގައި އެންމެގިނައިން އުޅަނދުތައް އަދަދަކީ 100،175 އުޅަނދެވެ.

10. ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދުއްވާ އެއްޗެހި ގިނަވެ މި މައްސަލަ ހައްލުކުރަން ޖެހެނީ ކީއްވެ؟

ދުނިޔޭގެ އެކި ގައުމުތަކުގައިވެސް އުޅަނދުތަކުގެ ސަރުކާރުން އެންމެގިނައިން ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުތަކަށް މަދުކުރުމާގުޅޭ އިސްލާހުތައް ކުރިއަށްގެންދެއެވެ. އެންމެގިނައިން ދުއްވާ އުޅަނދުތައް މަގުތަކުގައި މަދުކުރުމަށް އިސްލާހުތައް އެކުލަވާލުމުގައި އަދާހަމަ ބަލާކޮށް ތަރުތީބުން ކުރެވޭ މަސައްކަތުގައި ދުއްވާއެއްޗެހިން ބޭނުންވާ ވަގު ދުރުކުރުމާއި މަދުކުރުމުގައި ރައްޔިތުންގެ އާންމު ސިއްހަތު ރައްކާތެރިކޮށް މަސައްކަތް ކުރެވިފައިވެއެވެ. ހަމައެފަދައިން މި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވަނީ ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓް އަދި ކުރަހާ މި ކަމުގައި ދިމާވާ ނުރައްކާތެރި ކަންކަމާއި ހަމަ ބޮޑެވެ.

ވިޔަފާރިތަކަށް ފަރާތްތަކުގައި ޕްރައިވެޓް ކަރުދާސް ގާއިމުކުރުން ބަލާ އިމާރާތް ހެދުމަށް ހުރުމާ މިކަމުން މުޅި އެއްބަސްވެ ސަރަހައްދުގައި އެކި ބަލާ ވައިރޯދު އުޅަނދުގެ އުސޫލަކީ ޑްރައިވަރުންގެ ބޮޑުކަމާއި އެހެން ކުރަމުންދެއެވެ. މުޅި ދުއްވާއެއްޗެހި ބަރުމީހުން ބޮލުކަމެއް ދިފާއުވެރިޔާ ކަރުދާސް އެހެން ބެލުމަށް ކުރެއެވެ. މި އިސްތިހާރު ބަލާ ބަލުއިގެން ހިނގާ ރައްކާތެރިކަމާއި އަލިކަމާއި ކުރަން.

ދުއްވާއެއްޗެހި މަދުކުރަން ޖެހެނީ :-

- ފުރަތަމަ ކަމަކީ ދުއްވާ އެއްޗެހީގެ ސަބަބުން ނިކުންނަ ވިހަ ގޭސްތައް މަދުކުރުމަށް ބޮޑު އަވަސް ޖެހޭ ހުރިއެވެ ސަބަބުން ވައި ނުސާފުވެ އާންމު ރައްޔިތުންގެ ސިއްހަތަށް ނުރައްކާ ލިބޭ ބަލިތަކަށް ދިމާވެ ކުރިމަތިވާން ޖެހޭއެވެ.

- ގްރޭޓަރ މާލެ ސަރަހައްދުގެ މަގުތަކުގައި ދުއްވާއެއްޗެހި ގިނަވެ މަގުތަކުގައި ނުދުއްވާ ޕާކިންކޮށްފައިވާ އުޅަނދުތަކުގެ ސަބަބުން މަގުތަކުގައި ޓްރެފިކް ޖާމް ބޮޑުވެ، ފުޓްޕާތުން ހިނގާ ދަތި ބޮޑުވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

- ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި މަގުތަކުގައި ދުއްވާ މީހާއަށް އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށްދިއުމުގައި ފަސޭހައިން އިތުރު ތަކުލީފެއް ނެތި މަގުމަތީގައި ދުއްވާފައި ދުވުމުގެ ނިޒާމް ޤާއިމުކުރުން، މިސާލަކަށް ބަސް ފަދަ އުފުލުމުގައި އާއި ތަންތަނަށް ތަކެތި އުފުލުމުގައި ލޯރީ ނުވަތަ ޕިކަޕް މަދުމަދުން ބޭނުންވެގެން އެކަން ކުރުމުގައި ވަކި ގެޒެޓްކޮށް އެކަން ކުރުމަށް ކަނޑައެޅުމުން މިކަމުން ދިމާވާ ދަތިތަކަށް ހައްލެއް ހޯދުމަށް ބޭނުންވާނެއެވެ.

- ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި މަގުތަކުގައި ދުއްވާ މީހާއަށް އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށްދިއުމުގައި ފަސޭހައިން އިތުރު ތަކުލީފެއް ނެތި މަގުމަތީގައި ދުއްވާފައި ދުވުމުގެ ނިޒާމް ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި، ދުއްވާއުޅަނދުގެ ޕީކް ގަޑިތަކުގެ ކަންކަމުގައި މަގުގައި ދުއްވާ އުޅަން އުޅަނދުތަކަށް އުދަގޫވާގޮތަށް ޕާކުކުރުން އަދި މަގުގައި ހިފާފައިހުރި މިންވަރަށް ފުސް ދިމާވާގޮތަށް ޕާކުކުރުމުން މިކަމުން އުފެދިފައިވާ ދަތިތަކަށް ހައްލެއް ހޯދުމަށް ބޭނުންވާނެއެވެ.

11. މިހާރު އަމަލުކުރަމުންދާ ގާނޫނީ މަސްދަރުތައް

11.1 ގާނޫނުތައް

- ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 4/2010 (ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު) އަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2015 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު) އަށް 2 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 36/2015 (ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު)އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 10/2020 (ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު)އަށް 4 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 29/2021 (ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދުއްވާތަކެތީގެ ގާނޫނު)އަށް 5 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 11/2010 (އާންމު އިޖުތިމާޢީ މިންގަނޑުތަކާ ހިލާފު އަމަލުތައް ހުއްޓުވުމުގެ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 70/78 (މަގުމަތީގައި ހިނގާއުޅުމާބެހޭ ގާނޫނު)
- ގާނޫނު ނަންބަރު 7/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނު)

11.2· ގަވާއިދުތައް

- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-150/2021 (އެއްގަމު ދުއަނދު ޕާކް ކުރުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-13/2021 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޝާންތަކުގެ ގަވާއިދު)
- އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދު
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-3/2013 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-175/2015 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 2 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-91/2023 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-156/2023 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 4 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-109/2024 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 5 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-34/2025 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގަވާއިދަށް 6 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-170/2021 (އެއްގަމު ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރޭޝަން އަދަދާއި، ދުއަނދު ބޭނުންކުރެވޭނެ މުއްދަތު ކަނޑައެޅުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-33/2024 (ގަވާއިދު ނަންބަރު R-170/2021 (އެއްގަމު ދުއަނދު ރަޖިސްޓްރޭޝަން އަދަދާއި، ދުއަނދު ބޭނުންކުރެވޭނެ މުއްދަތު ކަނޑައެޅުމުގެ ގަވާއިދު) އަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު: R-107/2022 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ އެއްޗެއްސާއި އިންޖީން ނުލާ އެއްޗެހި ދުއްވުމާއި، ބޭނުންކުރުމާއި، މަގުމަގުގައި އާންމު ތަންތަންގައި ޕާކުކުރުމާއި، ޕާކުކުރުމުގެ ފީ ނެގުމާބެހޭ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު: R-112/2022 (އެއްގަމުގައި ދުއްވާ އިންޖީނުލީ އެއްޗެއްސާއި އިންޖީން ނުލާ އެއްޗެހި ދުއްވުމާއި، ބޭނުންކުރުމާއި، މަގުމަގުގައި އާންމު ތަންތަންގައި ޕާކުކުރުމާއި، ޕާކުކުރުމުގެ ފީ ނެގުމާބެހޭ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު R-8/2017 (އެއްގަމު ދުއަނދުގައި މުދާ އުފުލުމުގެ ގަވާއިދު)

- ގަވާއިދު ނަންބަރު: R-14/2017 (ގަވާއިދު ނަންބަރު R-8/2017 (އެއްގަމު އުޅަނދުގައި މުދާ އުފުލުމުގެ ގަވާއިދު) އަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)
- ގަވާއިދު ނަންބަރު: R-49/2017 (ގަވާއިދު ނަންބަރު R-8/2017 (އެއްގަމު އުޅަނދުގައި މުދާ އުފުލުމުގެ ގަވާއިދު) އަށް 2 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ގަވާއިދު)

12. މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކުން ފާހަގަވި ކަންކަން

ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު)[1] ގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި ރައްޖޭގެ ވަކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ، ނުވަތަ ރަށެއްގައި އެއްގަމު އުޅަނދު ގެންގުޅޭނެ އެންމެ ގިނަ އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ އިޚްތިޔާރު މިނިސްޓްރީއަށް ލިބިގެންވާކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މި އަދަދު ކަނޑައަޅާ އެފަދައިން ޢަމަލުކުރުމުގެ 1 (އެކެއް) އަހަރު ކުރިން މިކަން އާންމުކޮށް އަންގައި އިޢުލާނުކުރަންވާނެކަމުގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މި ޤާނޫނުގެ 52 ވަނަ މާއްދާގައި ހިނގާ މީހުންނަށް އުދަނގޫ ވާގޮތަށް ދުއްވުމާއި ޕާކުކުރުމަކީ މަނާކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު 7/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ޤާނޫނު)[2] ގެ 24 ވަނަ މާއްދާގެ (ޖ)ގައި އާއި އެ ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ސިޓީ ކައުންސިލުން ދޭ ޚިދުމަތްތަކުގެ ތެރޭގައި (ޗ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަގުމަތީގައި މީހުން ހިނގައިއުޅުމާއި މަގުމަތީގައި އިންޖީނުލީ އެއްޗެއްސާއި އިންޖީނުނުލާއެއްޗެހި ދުއްވުމުގެކަންކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ވަކިން އިންތިޒާމުކުރުން ބެލެހެއްޓުމާއި، ބާރުމިންގެ އަމިން ވީނަގައިގެން އެއްގަމާއި ކަނޑުގައި ދަތުރުކުރާ އުޅަނދުފަހަރުން ދޭ ޚިދުމަތް ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ވުޒާރާއިން ކަނޑައަޅާ މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތެއްގެމަތިން އިންތިޒާމުކުރުން ބެލެހެއްޓުން، މިހުންނެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 5/2009 (އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ޤާނޫނު) އަށް 4 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު)[3] ގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވުމުގައި މަގު ބޭނުންކުރުމުގެ ހަމަތަކުގައި ހިމަނާފައިވާ އަކުރުތަކުގެތެރޭގައި (ހ) ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއްގަމު އުޅަނދު ދުއްވަންވާނީ މަގުގެ ވާތްފަރާތުންކަމާއި (ށ) އެއްމަގެއްގައި ނުވަތަ މަގުގެ އެއް ބައެއްގައި، އެއްކަލައިގައި ތިބޭ އެއް އުޅަނދު ދުއްވާނީ ވީން

---

[1] https://archive.majlis.gov.mv/bitstream/123456789/3775/1/act_5-2009_ehgamu_dhathuru%20fathuru_qaanoon_15-04-2009.pdf

[2] https://archive.majlis.gov.mv/bitstream/123456789/798/1/act_7-2010_decentralized_administration_17-05-2010.pdf.pdf

[3] https://archive.majlis.gov.mv/bitstream/123456789/3759/1/act_10-2020_qaanoon_5-2009_ehgamu_dhathurufathuru_qaanoon_4%20vana_ilaahu_qaanoon_31-08-2020.pdf

އުޅަނދު ދުއްވާއިރު، މަގުގެ ވަރަހުން ދަތުރުކުރާ އުޅަނދުތަކަށް ދަތިވާގޮތަށް ދުއްވައިގެން ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ހާލަތުގައި، މަގުގައި ދަތުރުކުރާ އުޅަނދުތަކާއި މީހުންގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާފަދަ ގޮތަކަށް ދުއްވައިގެން ނުވާނެ ކަމުގައި ވެސް ބައިސްކަލުފަހަރުވެސްވެއެވެ. މި ޤާނޫނުގެ 24 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބައިސްކަލުފަހަރުވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަކި ރަށެއްގައި ނުވަތަ ސިޓީއެއްގައި ނުވަތަ ސަރަހައްދެއްގައި އެއްގަމު އުޅަނދު ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ބަދަލާއި އުޅަނދު ބޭނުންކުރެވޭނެ މުއްދަތު އާ ރަށެއްގެ ނުވަތަ ސިޓީއެއްގެ ކައުންސިލުން ކަނޑައަޅަންވާނީކަމާއި އެފަދައިން އުޅަނދުގެ ބަދަލާއި ބޭނުންކުރެވޭނެ މުއްދަތު ކަނޑައަޅަންވާނީ، އެއިން ކޮންމެ ތަނަކަށް ވަކިންނެވެ.

13. ކުރަންވާނެ ކަންކަން

13.1 މަގުމަތިގައި ތޮއްޖެހުން ކުޑަކުރުމަށްޓަކައި މިހާރު އޮތް ޓްރެފިކް ޓްރާންސްޕޯޓް ސިސްޓަމް ހަރުދަނާކޮށް މިހާރަށް ވުރެ ރަނގަޅު ކުރުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓާ މަޝްވަރާކުރުމުން

13.2 ދިނުމުގަނޑު ދުވުމުގެ ޑީމެރިޓްސް ޕޮއިންޓްސިސްޓަމް ކަހަލަ ކޮޅު، ހަރުދަނާ ޑްރައިވަރުންގެ ނިޒާމެއް ގާއިމު ކުރުން. މިސާލަކަށް އިނގިރޭސިވިލާތު ޕެނަލްޓީ ޕޮއިންޓްސް(ޕީޕީސް)، ތާރީހުގެ ހަރަކަތްތަކާއި ޑްރައިވަރުން ކަންކަން ގާއިމުކުރުމަށްފަހު މިފަދަ އުޅަނދުތަކުގެ ގޮތުން ސަރަހައްދު (ޕޮއިންޓް އަދި)ދޫކުރުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓާ މަޝްވަރާކުރުމުން

13.3 ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ދުއްވާ އެއްޗެހި އެތެރެކުރުން އަދި މަގުމަތިގައި ބޭނުންކުރުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓާ މަޝްވަރާކުރުމުން

13.4 ކުރި ފެށުމުގެކުރިން: ދިވެހިވެސް ނުދައްވާ ހުނަރު އަދި ހާލަތުގެ އެއްގަމުގައި ދުއްވާއެއްޗެހި ސަލާމަތާ ގުޅޭ ހަމަޖެއްސުން. ހާލަތުވެރިވާ އުޅަނދުގެ ބައިވެރިވާ ސަޓިފިކެޓް ކުރެވިފައިން ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން ވޭސްޓް މެނޭޖްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން އާ ސުވާލުކުރުމުން

13.5 ހަރުދަނާ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމާއި އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރު މަދުކުރުމަށް އެއްބާރުލުން ފަދަ އުސޫލުތަކާއި ގަވާއިދު އެކުލަވާލާ އަމަލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ޓްރޭޑް އާ ސުވާލުކުރުމުން

13.6 ޕާކުކުރާނެ ޖާގަ އިތުރުކޮށް ރަނގަޅުކުރުން: މަގުތަކުގައި ޕާކުކުރުމާއި އެއްޗެހި ދުއްވަން ޖާގަ ހުސްކޮށް ބޭނުން ކުރުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ޓްރޭޑް އާއި މާލެ ސިޓީ ކައުންސިލް އާ ސުވާލުކުރުމުން

13.7 ތިމާވެއްޓާ ރައްކާތެރި އުޅަނދުފަހަރު އެތެރެކުރުން ބޭނުންކުރުމަށް އެއްބާރުލުން ދިނުން.

މިކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ޓްރޭޑް އާ ސުވާލުކުރުމުން